

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De erroribus qui catholicæ fidei aduersantur. Et primò de errore illorum,
qui negant Deum esse. Cap. VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

trium modorum. Ibi verò qui sibi non prouiderit, egestatem æternam patietur, vt nec guttam aquæ modicam habere possit. Et norandum quòd Aug. in libro de fide, ad Petrum, enumerat 40. firmiter credenda & indubitanter tenenda, quæ causa breuitatis hic non posuimus.

De erroribus qui catholica fidei aduersantur. Et primò de errore illorum, qui negant Deum esse. CAP. VI.

Sequitur de erroribus qui fidei catholicæ aduersantur. Et primò dicitur de errore illo quæ tangit Dauid, dicens: Dicit insipiens in corde suo, Nō est Deus. ¶ Et notandū q̄ hi qui sunt in errore isto, omni bono sunt indigni, quia largitori omni boni ingrati: vnde indigni sunt disputatione qua laboratur ad destructionē erroris eorū ipsi meritò sunt à Deo despecti, quū ipsi Deū nō reputēt: & ideo à correctione sunt valde remoti. Eccl. 7. Cōsidera opera Dei, quòd nemo possit corrigere quæ ille despexit. Tū quia Dei misericordia immanis est, & quia scriptū est, Responde stulto iuxta stultitiam suā, ne sibi sapiens esse videatur. Prouerbio. 26. Ad extirpationem huius erroris aliqua dicemus. ¶ Error iste nō solū est insipientia, imò insania. Quæ maior insania, quàm dicere, illud non esse quod causa est omnibus vt sint? Cū insano verò nemo solet philosophari ad destructionem errorum ipsius. Philosophus: Stultum est de quolibet contraria opinionibus proferente esse sollicitū. Ite Philo. Nō oportet omne problema nec omnē positionē desiderare: sed quæ dubitabit aliquis indigentū rationis & nō pœnæ vel sensus. Nam qui dubitat utrū oporteat Deū venerari, & parentes honorare, vel nō, pœna indiget: qui autē utrū nix alba, vel nō, sensu. Verè qui Deū nō agnoscut, pœna indigent, vt qui in bonis positi non agnoscut bonorū omniū largitorē, in malis positi agnoscat malorū liberatorē. Greg. Oculos quos culpa claudit, pœna aperit. Es. 28. Sola vexatio rātū modo dabit intellectū auditui. Hier. 16. secundū aliā translationem: Per omne flagellū & dolorē erudietur Hierusalē. Et Tob. 11. Recuperauit visū Tobias, cū filius eius liniuisset oculos eius felle. Et 2. Mac. 19. Antiochus Deum recognouit in tormentis à Deo positus, dicens Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non patia Deo sentire. Pœna timorem incurrit: timor verò initū sapiētie est, Prou. 1. Qui in errore isto sunt, rusticissimi & ignobilissimi sunt: vnde verbis erudiri non possunt. Prou. 29. Seruus verbis erudiri nō potest: quia quod dicitis audit, & respōdere cōtēnit. Verè contēptus siue voluntas in causa est, vel potius in culpa est, q̄ tales non credunt Deū esse.

Animo

Animo enim inuito nihil facile suadet. Ignobilis animi est & ingrati nolle agnoscere benefactorem suū: nobilis vero animi est multū desiderare agnoscere eū à quo beneficia recipit. Sicut patet in paupere illo, de quo legitur in vita diui Nicolai: cui cum S. Nicolaus multiplici iniectione auri in domū eius paupertati ipse cōsulisset, proposuit deinceps vigilare, donec sciret quis esset q̄ aurū in domū illius tā cautē proieciisset. Patet ergo valde ingratos esse, qui negāt Deū esse à quo incessanter beneficia recipiunt, nec infinitis testibus hoc credere volunt. Tale est hoc acsi aliquis nollet credere ignē esse, à quo tamē incessanter vehementer calefieret. Psal. Non est qui se abscondat à calore eius. Bern. in lib. de diligēdo Deū: Inexcusabilis est infidelis, si nō diligit Deū toto corde, tota anima, tota virtute. Clamat intus ei innata iustitia: quia ex toto se illū diligere debeat, cui totum se debere nō ignorat. Idē: Infidelē vget iustitia naturalis se totū tradere illi à quo se totū habet, & ex se toto diligere. Nullus est qui compos sit mētis suæ, qui nō possit agnoscere quōd ipse nō semper fuit, & quū non fuit, nihil boni habuit: ergo esse suū & quicquid boni habet, ab alio habet: ergo vel à solis parentibus carnalibus, aut nō: si à solis parētibus carnalibus, illi nō semper fuerūt: vnde ab aliis habuerūt: & illi similiter ab aliis, donec pueniatur ad aliquē, qui semper fuit, à quo primus pater carnalis iūtiū habuit, à quo etiā habuit vt posset aliū generare. Cōstat enim quōd parētes canales nō habēt à se quōd generent filium, cum quādoq; generēt quādo nollet generare, & quādoq; nō generēt cum vellēt, & cum vellēt generare filiū, quandoq; generat filiam. Nescit etiā mater quomodo filius in ea generetur: sicut quadam laudabilis mater quæ dixit filiis suis, 2. Mac. 7. Nescio, inquit, qualiter in vtero meo apparuistis: neq; enim ego spiritū & animā donavi vobis, & vitā, & singulorū membra nō ego ipsa compegi. Si verō nō à solis parentibus carnalibus esse suum habuit, sed à parentibus carnalibus corpus, & à patre spirituum spiritū: secundū illud Arist. in lib. de animalib. Intellectus diuinitus ab extrinseco aduenit, quū primus pater carnalis qui non semper fuit, ab aliquo qui semper fuit, totū esse suū accepit, & q̄ aliquid boni posset habere, & quōd aliquid boni posset conferre: patri illi qui semper fuit, omne bonū debetur, quod à nobis habetur, qui verē Deus est. Magna est ergo ingratitude illū non agnoscere, cuius beneficia nō cessamus recipere: nec solum per parētes carnales beneficia ipsius recipimus, sed etiā per alias creaturas. Collatio verō beneficiorū ipsius quadam exhortatio,

est ad amorem ipsius. Aug. lib. 10. Confes. Cælum, & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce vndiq; mihi dicunt, vt te amē, nec cessant dicere omnibus vt sint inexcusabiles. ¶ Error iste est quem odire debet quicquid odire potest, quū interimat patrē omnium. Vnde debemus eum odire, sicut aliquis odit eum qui patrē eius interimit. Qui in hoc errore sunt, daemones quorū ad hoc dereriores etiā videtur, qui saltem Deū credunt esse. Iacobi 2. Tu credis quoniam vnus est Deus, bene facis, & daemones credunt, & contremiscunt. Qui in hoc errore sunt, in vanum videntur accepisse animam suam, quum Deum non agnoscant. Ad quē cognoscendum ratio eis data est. Propter quod enim rationē habet potius quā bruta animalia, si tantū illa quæ sensibus corporis subiacent agnoscent sicut & illa. Vnde Dominus iustissime posset tales punire, sicut puniuit Nabuchodonosor. Dan. 4. Ab hominibus eiciet te, & cum bestiis & feris. erit habitatio tua. Fœnum quasi bos comedes, & septē tempora mutabuntur super te, donec scias. quod dominetur excelsus in regno hominū, & cuiuscūq; voluerit, det illud. Bernard. super Cant. An non tibi videtur ipsis bestiis quodāmodo bestialior esse homo ratione vicens & ratione non vtens? Magna fatuitas dubitare de fonte, ex quo apparet fluuius cōtinuē perseuerans. Fonti indeficienti attestatur fluuij cōtinuitas, & certissimū iudiciū creatoris est cōtinuus fluxus creaturarū. Et notādum quod ad cognoscendum Deū esse, natura incitat. Hoc idē omnis scriptura indicat, & omnis creatura clamat. De primo, Io. Damasc. Cognitio existēdi Deum nobis naturaliter inserta est. Inārum verō prauauit malitia hominum natura, vt quosdā in irrationabilissimū & omnium malorum pessimum perditionis barathrum deduceret. vt dicat non esse Deum. Deū esse, vox omnium est. Apud enim omnes nationes instinctus natura habetur. Vox autem omnium, vox natura est: iuxta verbum Sapientis. Secundum manifestum est: quia & scriptura gētilium, & Iudæorum, & Christianorum affirmat Deum esse. Doctrina etiā nobilissimorum philosophorum hoc indicat, vt Platonis, Arist. Tullij, Sen. & similium. Scriptura Iudæorum in principio asserit omnia à Deo esse creata. Scriptura Christianorum in principio euangelij Io. per Deum verbum asserit omnia esse facta. Omnis etiā creatura clamat Deum esse, vt ostendit Aug. 11. lib. de Ciuitate Dei: exceptis propheticis vocibus. Mūdus ipse ordinatissima sua mutabilitate & mobilitate visibilium omnium pulcherrima specie quodāmodo tacitus & factū se esse, & non nisi à Deo ineffabiliter atque inuisibiliter fieri

fieri se nō potuisse proclamat Idem 10. lib. Confes. Interrogauit de Deo meo, cœlū, solē, lunā, stellas: neq; nos sumus Deus quē quæris, inquit: & dixi omnibus qui circūstant carnē meā, Dicite mihi de Deo aliquid: exclamauerunt voce magna, Ipse fecit nos. Interrogatio mea intētio mea, & respōsio eorū, species eorū, flores, & alia quæ terra producit, quæ est infimū elementorū, & pedibus omnium calcatur, species nobis talē ostēdunt qualem nullus homo qui dignissima creatura est, & qui rationē habet, cuius est discernere, posset facere: vnde ostensione illius speciei apparet maiorem homine esse qui talia facit. Terra enim per se talia facere non potest: Sicut mater non parit nisi aliunde receperit: sic terra aliunde recipit q̄ talia producat. Augu. in lib. de Trinitate: Sicut matres grauidæ sunt foetibus, sic ipse mundus grauidus est causis nascētium. Ostensione ergo speciei suæ exclamat sos se à Deo factū esse, cum nulla creatura nec etiā rationalis eum possit facere. Matth. 6. Considerate lilia agri, &c. Dico autem vobis q̄ nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est, sicut vnū ex istis. Quod de flore dictū est, intelligatur de aliis creaturis. Aug. in lib. de Vtilitate credendi: Non frustra inueniri oportet, & inaniter pulchritudinē cœli, ordinē syderū, vicissitudines temporū, in quorum cōsideratione nō curiositas est exercenda, sed gradus ad æterna faciendus. Sap. 13. A magnitudine speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. Iob 12. Interroga iumenta, & docebūt te, & volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & respōdebit tibi, & narrabūt pisces maris. Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit: Rom. 1. vbi loquitur Apostolus de philosophis, Deus, inquit, reuelauit eis. glo. Ambro. Vt Deus qui natura inuisibilis est, etiā à visibilibus posset sciri, opus fecit quod opificem visibilitate sua manifestauit, vt per certū incertum posset sciri, & illi esse omnium Deus crederetur qui hoc fecit quod ab aliis impossibile est fieri. Et subditur ibi in tex. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea quæ facta sunt, in uelle etā cōspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus & diuinitas. Dū sumus in hoc mundo inferiori, quasi per quandā scalā creaturarū ad cognitionem creatoris oportet nos ascendere. Ber. Sanè hæc scala cœli cuius nō egent, sed nos exules: quia creatura cœli in verbo cōspicit facta per verbū, nec opus habet ex his quæ facta sunt factoris notitiā medicare. Esa. 49. Leuate in excelsum oculos vestros, & videte quis creauit hæc qui eduxit in numero militiā eorū. Et gl. Aug. super cap. ad Ro. x. Philosophie. totū cōsiderasti rerū ordinē, &

nō vis attēdere q̄ mūdus opus Dei sit, idolū opus fabri. Si faber idolo sicut dedit figurā, daret & cor, ab ipso idolo faber adoraretur. Ex quo sequitur, inexcusabile esse qui creatorē suum nō adorat, qui eū prā creaturis visibilibus honorauit dando ei rationem. Cū homines agnoscat animā esse per effectus ipsius in corpore, vt est vita sensus, motus, licet ipsa inuisibilis sit, & omnino insensibilis: quare similiter nō agnoscat ipsi creatorē esse in mūdo per eius opera? Ambr. super c. 1. ad Ro. Sicut ex morib⁹ & administratione corporis animā quā non vides intelligis: sic ex administratione totius mūdi & regimine omnīū creatorem philosophi intellexerūt. Sen. in lib. de natu. quest. Quid est Deus meus, inquit, vniuersi? Sic se habet De⁹ regēdo vniuersum, sicut mēs regēdo corpus propriū. Noli ergo de Deo dubitare, etsi eū nō videas, sicut nō dubitas de anima, etsi eā non videas: certissimum habeas multa esse quā tamē inuisibilia sunt. Inuisibilia sunt causa visibilib⁹ vt cognoscatur. Vnde Gre. 4. li. dialo. Nulla visibilia nisi per inuisibilia videtur. Ipse corporeus oculus nihil corporeū videret, nisi hunc res incorporea ad vidēdum acueret. Nam tolle mentē quā nō videtur, & incassum patet oculus qui videbat. Si oculi per se videbāt, cur descēdente anima nō vidēt? Itē in hoc mundo visibili nihil nisi per creaturā inuisibilem disponi potest. Bern. Nobile hospitē habes o caro, & nobile valde, tota salus tua pendet ex eius salute: da honorē hospiti tāto: diligēter attēde, quid hospitis huius præsētia largiatur. Ipse est qui retribuit oculis visum, auribus auditum prætāt. Deniq; discessus probat quid præsētia cōferat. Itē cū ad fidē faciendā de parētibus carnalibus sola fama publica sufficiat, nec testes su per hoc requirātur, nec aliā probationes, maximē cū parētes carnales nobiles sūt, nec cedant ad dedecus filio, & cū sperat se successurū eis in magna hereditate, quā causa est, q̄ cū tāta difficultate sit fides aliquib⁹ de patre cęlesti, qui nobilissimus est, & à quo tāta speratur hereditas? Præterea secundum cōsiderationē Sapientis, cui cōsequens est maius bonum, hoc magis est eligendum: si autē consequentia sunt mala, cui consequens est minus malū, hoc magis eligendū est. Sed ex eo, q̄ aliquis credit Deum esse: consequens est magis bonum quā ex eo, quod aliquis credit Deum nō esse, si bonum ex hoc sequitur: & si malum inde sequeretur, minus malū sequeretur: ergo magis eligendum est quod homo credat Deū esse, quā quod credat Deum nō esse. Media propositio sic potest manifestari: Si aliquis credat Deum esse & est, sequitur inde vitę æternę remuneratio. r. Io. 5.

Habebitis vitam æternā qui creditis in nomine filij Dei. Posito autem per impossibile, q̄ Deus non sit, nullum sequeretur malum post præsentem vitam, ex eo quòd aliquis credit Deū esse, quia non erit qui eum puniat. Ille verò qui credit Deum non esse, si ipse est, magnū malum habebit, quia mortē æternā. Posito autē per impossibile, quòd Deus non sit, nullum lucrū in futuro habebit aliquis, ex eo quòd credidit Deum nō esse: ergo maius bonum consequens est ad hoc q̄ aliquis credit Deū esse, quàm ex hoc quòd aliquis credit Deū nō esse, & si malū sequeretur ex his credulitatibus, minus malum sequeretur ex eo quòd aliquis credit Deum esse, quàm ex aliā credulitate. ¶ Item inter ea que incœperunt esse, nihil est cuius ortum causa nō præcesserit: sed causa quæ præcessit omne quod incœpit esse nō est de numero eorum que incœperunt esse. Sic enim præcessisset seipsam, quod est impossibile: ergo aliqua causa est, quæ nunquā incœpit esse. Sed quod nō incœpit esse, nō desinit esse. Esse enim quod habet ex se, amittere nō potest. Senē. Periturum est, nēpe quod aduentitiū fuit: ergo aliqua causa est sine principio, & sine fine, & hoc indubitāter est Deus. ¶ Itē Io. Damascē. Creabilia siue creata omnino ab aliquo cōdita sunt: oportet autē conditorē increabile esse. Si enim & ipse creatus est, omnino ab aliquo creatus est, quousq; deueniamus ad aliquid increabile. Probatio autem hæc Ioā. Damascē. supponit, quòd Philosophis probatū est, q̄ in causis nō est processus in infinitū. Vnde demonstrato aliquo causato sic potest procedi: Aut causa huiusmodi habet causam, aut nō. Si nō, est ergo causa, ita q̄ nō causatum: ergo est prima causa. Si autē habet aliā causam, & illa causa aliā, cū in causis non sit processus in infinitum, ad vltimum inuenietur aliqua causa, quæ ita est causa, q̄ nō causatū: vnde & prima causa est Deus. Præterea potentia agēdi que est in igne, & sole, & aliis creaturis visibilibus, non est potētia libera: ideo quū aliquis grauatur ab igne, vt cū domus eius cōbūritur, vel ab æstu solis: si discretus est, non rogat ignē vel solem vt cessent. Potentia enim eorū est vt potentia ministrorū, qui necesse habēt implere imperium dominorū quibus subiecti sunt. Constat ergo aliā potētiam superiorem esse que libera est, cui hæc potentia subiecta est: & hæc est potentia Dei, cuius voluntatē necesse habent implere dictæ creature, nec possunt cessare ab operatione indicta eis à Deo, nisi Dei volūtas aliter ordinaret, sicut accidit quādo sol & luna steterūt per sp̄ritū 12. horarum. Iosue 10. Et in regressu solis tēpore Ezechie. Esa. 38. Et in fornacē Baby. quādo pueros in igne po-

fitos ignis non laest. Dan. 3. Itē potentia agendi quę est in elementis & aliis creaturis visibilibus absque sapientia & discretionē, est quę sit illarū creaturarum, & tamen opera earum discretissimē sunt: ergo necesse est sapientiam aliquam esse à qua operationes earū ordinatę sint. ¶ Ad hoc autē non sufficit aliqua sapientia creata, cum nec ad cognitionē earū videatur sufficere. Est ergo aliqua sapientia increata infinita, à qua est ordinatio vniuersorū. Io. Damalce. Sit omnia generari casus cuius erit ordinare: & hoc si videtur, demus cuius erit obseruare & custodire. Itē ipsa creationis permanentia & cōseruatio: & gubernatio docet nos, quoniam est Deus qui hanc vniuersitatē consistere facit & cōtinet & cōseruat, & semper ei prouidet: qualiter utique cōtrarię naturę, ignis dico & aquę, aeris ac terrę in vnius mundi cōsummationē adinuicē cōuenissent, & indissolubiles permansissent, nisi aliqua omnipotens virtus ea cōcordasset, & semper indissolubilia cōseruaret. ¶ Itē cū visibilia sint causa aliquorū, aut sunt causę primę, aut nō. Causę primę esse non possunt. Sūt enim omnia cōposita, vnde necessariō præcessit ea aliquid quod ea composuit. Præterea partes sunt quædā causa totius, & pars est naturaliter prior suo toto, ergo necesse est aliquid incompositū & simplex quod omnia cōposita præcessit, à quo omnia sunt cōposita. ¶ Item in eis quę creata sunt quædam sunt corruptibilia quę principium habuerūt & finem sunt habitura: quædam verò habent perpetuitatē, quę principiu habuerūt, sed finē nō sunt habitura: ergo cū causa abudare debeat ab eis quorū est causa, & causa eorū habebit æternitatem, vt sit sine principio & sine fine. ¶ Itē omnis potentia creata determinata est circa esse, & operatur circa materiā existentē, & nullatenus trāscēdit esse vt de nihilo aliquid possit facere: ergo oportet aliquā potentiā increatā esse quę infinita sit, & trāscēdat esse, & de nihilo fecerit illud ex quo creaturę operatur. ¶ Itē cū in rebus sit inuenire quædā bona & quædā meliora, aut nō erit perfectio in vniuersitate rerum, aut necesse est aliquid esse optimū. Itē cū appetitus summi boni naturaliter in anima sit, nullus autē motus naturalis frustra sit. Frustrā autē esset appetitus ille, nisi aliquid esset summū bonū: ergo aliquid est summū bonū. Hoc autē non est nisi Deus. ¶ Item secundū Arist. Magis eligēdum est quod natura est, eo quod nō est natura, vt iustitia iusto: hæc enim natura, illud autē acquisitum est. Est igitur aliquid quod est sua bonitas, & sua iustitia, omnibus illis quę bona sunt per participationē præferendū. Item nihil quod mutabile

sit

fit, optimum est. In mutatione enim aliquid boni amittitur, & aliquid acquiritur quod optimo accidere non potest. Itē dicit Aug. q̄ in omni re quæ mutari potest, nonnulla mors est ipsa mutatio: mors autem optimo accidere non potest: omnis autem creatura mutabilis est: ergo nulla creatura optimū est: aliquid tamē optimum est, aliter non esset perfectio in vniuersitate rerū, ergo aliquid increatū est. Aug. super 1. ad Ro. Viderūt summi Philosophi quos ceteris nō immeritō fama atq; gloria prelatos cernimus, quicquid mutabile est nō esse summū Deū: & ideo omnem animā mutabilem esse quia speciem transcendērūt: deinde viderūt omnem speciem in re quacūq; mutabili quæ naturaliter est, omnēque vniuersi mundi corpus non posse esse nisi ab illo qui incōmutabilis & simplex est: quia nō aliud est illi esse, aliud viuere, aliud intelligere, aliud beatum esse: sed quod est illi viuere, intelligere, beatū esse, hoc est illi esse. Propter hāc incōmutabilitatē & simplicitatē intellexerūt eū & omnia bona fecisse, & à nullo fieri potuisse. Itē cū modico corpori hominis regēdo ratio sit accommodata, qua ipsum regatur, qua impedita vel omnino amissa, corpus periclitatur, vel in puluerem redigitur, verisimile est rationē aliquam esse qua vniuersitas fabricę mundi regatur. ¶ Item cum ratio quę in homine est agnoscat se esse & non semper fuisse, & causam aliquam habuisse quę eā præcesserit, causa autem rationis irrationabilis esse non potuerit, necessariō rationem humanā & quancūque aliam rationē quę esse incepit, præcedit aliqua ratio quę esse non incepit: & hac ratio Deus est, qui vniuersitatē rerū regit. Vnde Sen. in lib. de naturalib⁹ quęstionibus: Nostri melior pars est animus: ideo extra animum nulla est pars, totus est ratio.

De errore idolatrię. Et primō de descriptione idolatrię, secundo de causis eius, tertio de speciebus, & quarto de destructione erroris idolatrię.

CAP. VII.

DICTUM est supra de errore eorum qui Deum esse negant. Nunc dicendum est de errore eorū qui creaturas deificant, qui error idololatria dicitur. Primō ostēdemus quid sit idololatria. Secundō tangemus de causis. Tertio de speciebus. Quarto de destructione eius intēdemus. ¶ Notandum ergo q̄ latia est summę venerationis cult⁹ soli Deo exhibēdus. Vel latia est voluntaria possessio diuinę maiestatis. Idololatria verō est cultus Deo debitus creaturę exhibitus. Et dicitur quasi idololatria: nō quia iste cultus semper idolo exhibeatur, sed quia frequenter, vel quia idolo primo est exhibitus. Et notandum quōd idolum